

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

Keski-Suomen käräjäoikeus lausuu alatyöryhmän 1 ehdotuksista seuraavaa. Lausunnon on tältä osin valmistellut käräjätuomari Topi Kilpeläinen.

Rikosprosessi palveluna

1. Käräjäoikeus pitää ehdotusta erittäin hyvänä. Esitutinnan tavoitteena pitäisi olla käräjäoikeuden pääkäsittelyn valmistelu, joten syyttäjän roolina pitäisi olla esitutinnan johtaminen. Konkreettisenä uudistuksena käräjäoikeus ehdottaa esitutinnan loppulausuntomenettelyn korvaamista seuraavalla menettelyllä (työnimenä esim. "valmistelukierros"):
  - a) Syyttäjä laatii "alustavan haastehakemuksen" mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämä ei sitoisi syyttäjää, vaan syyttäjä voi vielä muuttaa syytettään ja todisteluaan.
  - b) Asianomistaja veloitetaan esittämään korvausvaatimuksensa jo esitutkinnassa ja hankkimaan sitä varten avustaja mahdollisimman pian. Esitutinnan tuttu lause asianomistajan kuulustelussa "Esitän korvausvaatimukseni oikeudenkäynnissä avustajani kanssa" aiheuttaa tarpeetonta työtä, kiirettä ja viivettä käräjäoikeudessa. Asianomistajan avustaja laatii "alustavan korvausvaatimuksen" mahdollisimman pian a) kohdan jälkeen.
  - c) Vastaajan on tämän jälkeen annettava "alustava vastaus", jossa on myös nimettävä vastaajan todistelu ja mahdollisesti pyydettävä lisätutkintaa.
  - d) Tämän ja mahdollisen lisätutkinnan jälkeen syyttäjä tekisi lopullisen haastehakemuksen (ml. aikatauluehdotus) ja asia tulisi vireille käräjäoikeuteen. Käräjäoikeuden tiedossa olisi heti alustavat korvausvaatimukset ja vastaukset, joihin osapuolet voisivat lyhyesti viitata ja tarvittaessa täydentää niitä. Näin asian valmistelu käräjäoikeudessa olisi paljon nykyistä tehokkaampaa ja nopeampaa. Avustajien työtä ja kustannuksia tämä ei lisäisi, mutta työvaiheet tapahtuisivat nykyistä aikaisemmin.

2. -3. Käräjäoikeus kannattaa ehdotuksia.
4. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta. Pääkäsittelyssä vedotaan usein esitutkimuskertomuksiin ja kertomusten kirjattuja sanamuotoja yritetään tulkita eri tavoin. Videolta aidosti nähtynä ratkaisun tekeminen siitä, mitä osapuoli on esitutkinnassa tarkoittanut, on todennäköisesti helpompaa.
5. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta. Syyteneuvottelun lisäksi esitutkinnan lopuksi ja oikeudenkäynnin aluksi pitäisi vielä selvittää osapuolten halukkuus erilliseen rikossovitteluun, joka voisi tapahtua joko sovittelutoimistossa tai käräjäoikeudessa. Voi olla, että heti tapahtuneen rikoksen jälkeen osapuoli ei ole suostunut sovitteluun, mutta saattaisi suostua siihen myöhemmässä vaiheessa asiaa paremmin harkittuaan. Kun sovittelua pyritään lisäämään riita-asioissa (ks. Siviiliasioiden toimenpide-ehdotukset 46 ja 47), on huomattava, että sovittelua käytetään paljon myös erilaisissa rikosasioissa, esim. naapuririidoissa, kunnianloukkauksissa ja pahoinpitelyissä. Käräjäoikeudessa on paljon sovitteluosaamista myös rikosasioihin.
6. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta. Ks. ehdotus nro 1.
7. Käräjäoikeus pitää ehdotusta erittäin hyvänä. Poliisin sakotusoikeutta pitää laajentaa selvästi. Käräjäoikeudessa on liian paljon yksinkertaisia, jopa myönnettyjä asioita, joissa tuomitaan sakkoa.
8. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta. Myös käräjäoikeuden perusteluvollisuutta tulee keventää (ks. ehdotus nro 16)
9. Käräjäoikeudella ei ole lausuttavaa.
10. Käräjäoikeus ei pidä ehdotusta tarkoituksenmukaisena. Keski-Suomen käräjäoikeus pystyy organisoimaan toimintansa niin, että kirjallisen menettelyn rikosasiat käsitellään joutuisasti ja tehokkaasti.
11. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta.
12. Käräjäoikeus pitää ehdotusta erittäin hyvänä. Yksi suurimmista ongelmista on vastaajien poissaolot, kun heidät tulee kutsua henkilökohtaisesti istuntoon sen vuoksi, että syyttäjä vaatii yli kolmen kuukauden vankeusrangaistusta. Käräjäoikeus ei ymmärrä, mitä tarkoittaa "voidaanko henkilötodistelun vastaanottamista poissaolokäsittelyssä laajentaa".
13. Käräjäoikeus ei pidä ehdotusta tarkoituksenmukaisena. Todistajan kirjallisen kertomuksen vastaanottaminen pääkäsittelyssä voi johtaa uusiin ongelmiin. Rikosasian ("täysimittainen") pääkäsittely tavanomaisessa asiassa on jo nykyisin yleensä hyvin tehokasta, erityisesti jos vastaajan ei tarvitse tulla paikalle ja tarpeetonta todistelua ei esitetä.
14. Käräjäoikeus toteaa, että jo nyt tuomarilla on velvollisuus evätä tarpeeton todistelu. Valmisteluistuntoja pidetään vain suurimmissa rikosasioissa. Käräjäoikeus kannattaa preklusiouhan tuomista rikosasioihin. Mahdollista rikosprosessin preklusiota harkittaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon tästä aiheutuvat muutostarpeet vastaajan totuudessapysymisvelvollisuudesta säädettyyn.
15. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta. Tuomariresurssien riittävydestä on huolehdittava.
16. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta.
17. Käräjäoikeus pitää ehdotusta erittäin hyvänä. Erityisesti laajassa vangitun jutussa 14 päivän määräaika on selvästi liian lyhyt. Kaikilla tiedoksiannoilla on kova kiire, asianomistajien

korvausvaatimukset saapuvat viime tingassa ja vastaajan puolustautumismahdollisuudet ovat vaarassa. Laajan vangitun jutun asianmukaiselle valmistelulle ei ole aikaa, jolloin pääkäsittelyn laatu kärsii.

18. Käräjäoikeus ei kannata ehdotusta. Asianajajille tulee vaikeuksia kirjoittaa hyvä valitus, ja määräajan pidennyspyynnöt kuormittavat käräjäoikeutta. 30 päivän määräajan lyhentäminen olisi hyvin kosmeettinen muutos.

19.-24. Käräjäoikeudella ei ole lausuttavaa.

25. Käräjäoikeus pitää ehdotusta erittäin hyvänä. Pääsäännön tulisi olla, että tuomittu vastaaja vastaa kaikista oikeudenkäyntikuluista, myös omistaan.

26.-28. Käräjäoikeudella ei ole lausuttavaa.

Rikosten seuraamusjärjestelmä

29. Käräjäoikeus kannattaa sovittelun lisäämistä rikosasioissa. Sovittelua ei pitäisi sulkea pois myöskään käräjäoikeudessa vireille tulleissa rikosasioissa. Käräjäoikeus ei tiedä, mihin perustuu väite, että ”rikosasioiden sovittelusta puuttuvat selkeät ja yhtenäiset ohjeet”. Sekä THL että Poliisihallitus ovat julkaisseet laajat ohjeet, ja vapaaehtoissovittelijoiden koulutus on hyvin laajaa. Käräjäoikeus huomauttaa, että sovittelu ei kuulu rikosten seuraamusjärjestelmään, vaan se on oma prosessinsa, perinteisesti pidetty vaihtoehtoisena menettelyä ”viralliselle” rikosprosessille.

30. Käräjäoikeuden näkökulmasta seuraamusselvityksen laatiminen ei ole erityisen ”raskas” prosessi.

31. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta, että jokainen määrättävä sakko olisi automaattisesti muunnettavissa vankeudeksi (muuntosuhde esim. nykyinen 4 päiväsakkoa = 1 päivä vankeutta). Sakon maksuaika olisi esim. 6 kuukautta. Näin koko sakonmuuntoprosessi käräjäoikeudessa jäisi pois.

Sähköisten työmenetelmien ja digitalisaation kehittymisen huomioiminen

32.-33. Käräjäoikeus kannattaa ehdotuksia.

MUITA HUOMIOITA

A) Rikosasioiden tiedoksiantomenettelyä pitäisi keventää. Erityisesti haastetiedoksiannon jälkeiset kutsut ym. ilmoitukset voisi lähettää esim. vain avustajalle tai osapuolille tekstiviestillä tai vastaavalla tavalla.

B) Vähäisten rikosten 2 vuoden syyteoikeuden vanhentumisaika tulisi pidentää 5 vuoteen. Lyhyt vanhentumisaika johtaa vähäisten rikosten priorisointiin eri kohdissa, jolloin vakavimpien rikosten tutkinta ja käsittely pidentyy. Rikosasioiden käsittelyajat ovat viime vuosina pidentyneet huomattavasti, joten myös 2 vuoden vanhentumisajan pidentäminen on perusteltua.

C) Siviiliasioissa on korostettu tuomioistuinten ja avustajien yhteistyön tärkeyttä (s. 26). Saman täytyy koskea myös rikosasioista (eli poliisi, syyttäjä, asianomistajan avustaja, vastaajan avustaja, käräjäoikeus). Kaikkien tavoitteena pitäisi olla sujuva ja kustannustehokas rikosasian käsittely. Myös sovittelu ja asianosaisten kokemus oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä kuuluvat rikosasioihin.

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

Keski-Suomen käräjäoikeus lausuu alatyöryhmän 2 ehdotuksista seuraavaa. Lausunnon on tältä osin valmistellut käräjätuomari Mikko Pennanen.

Käräjäoikeus pitää asetettuja tavoitteita kannatettavina.

34. - 38. Käräjäoikeus kannattaa ehdotuksia.

39. Prosessin aikataulutaminen.

- Nykyiset prosessisäännökset antavat jo mahdollisuuden prosessin tarkkaan ja sitovaan aikataulutamiseen. Oikeudenkäynnin keston pitkittyminen johtuu nykyisin merkittävässä määrin siitä, että asianosaisten avustajilla ei ole mahdollisuutta/aikaa osallistua valmisteluistuntoon tai pääkäsittelyyn nopealla aikataululla. Järjestäytymiskeskustelu olisi uusi ylimääräinen vaihe oikeudenkäynnissä, jolla saattaisi olla myös se vaikutus, että oikeudenkäynnin kesto tosiasiallisesti pitkittyy.

Vahva prosessinjohto.

- Käräjäoikeus pitää sinänsä kannatettavana ehdotusta siitä, että kirjelmien luku- ja sivumäärää sekä puheenvuorojen pituutta voisi rajoittaa. Puheenvuorojen pituuden rajoittaminen erityisesti loppupuheenvuorojen osalta on useiden puheenjohtajien keinovalikoimassa myös nykyisin, vaikka siitä ei ole säännöksiä. Rajoitusten ei tulisi kuitenkaan muodostua esteeksi oikeutettujen vaatimusten esittämiselle tai asianosaisten kokemukselle oikeudenmukaisuudesta.

- Nykyisen oikeudenkäynnin peruseriaatteita ovat suullisuus ja välittömyys. Kirjallisten todistajankertomusten salliminen merkitsee olennaista poikkeusta peruseriaatteista ja oikeudenkäynnin luonteen muuttumista.

- Käräjäoikeus pitää sinänsä kannatettavana sitä, että asia voitaisiin ratkaista yksin kirjallisen valmistelun perusteella tuomioistuimen harkitessa sen tarkoituksenmukaiseksi ilman asianosaisten suostumusta. Tämän tulisi kuitenkin olla poikkeuksellista, eikä se saa muodostua esteeksi asianosaisten kokemukselle oikeudenmukaisuudesta.

Osaratkaisut.

- Osaratkaisujen antaminen on mahdollista jo nykyisten prosessisäännösten nojalla ja useiden puheenjohtajien keinovalikoimassa.

Tuomion julistamisen lisääminen.

- Käräjäoikeus pitää sinänsä kannatettavana ehdotusta lisätä tuomioiden julistamista erityisesti pienissä ja suppeissa riita-asioissa. Julistamisesta ei kuitenkaan pitäisi tulla itsetarkoitusta, koska monet laajat riita-asiat ovat monimutkaisia ja laajoja. Tavanomaisessa riita-asiassa pääkäsittely saattaa kestää 1-2 päivää. Näistä syistä laajojen riita-asioiden ratkaiseminen edellyttää riittävää ajankäyttöä.

Sovintoesitys näytön vastaanottamisen jälkeen.

- Käräjäoikeus pitää kannatettavana esitetyn menettelytavan selvittämistä.

40. -46. Käräjäoikeus kannattaa ehdotuksia.

47. Pakollinen sovintomenettely ennen oikeudenkäyntiä saattaa johtaa riidanratkaisun kokonaiskeston pitkittymiseen.

48. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta.

49. – 57.

- Käräjäoikeus pitää esitettyjä toimenpide-ehdotuksia sinänsä kannatettavina. Käräjäoikeus kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- o pakollinen sovintomenettely ennen oikeudenkäyntiä ja myös uutena menettelynä ehdotettu järjestäytymisistunto saattavat johtaa riidanratkaisun kokonaiskeston pitkittymiseen

- o lasten huoltoon, asumiseen, tapaamisoikeuteen ja elatukseen liittyvät prosessit ovat varsin kattavat. Prosesseja ei ole syytä nykyisestä lisätä tai tehdä monimutkaisemmaksi.

- o Hakemusasioiden käsittelyä koskevat säännökset soveltuvat hyvin lasten huolto ym. riitojen käsittelyyn. Olennainen oikeudenkäynnin kestoä pitkittävä tekijä on olosuhdeselvityksen laatimiseen kuluva aika. Hyvinvointialueilla ei ole resursseja laatia olosuhdeselvityksiä nopeammassa aikataulussa.

- Hyvinvointialueiden laatimat olosuhdeselvitykset ovat perusteellisia ja laadukkaita. Käräjäoikeudet ratkaisevat lasten huoltoa ym koskevat asiat pääsääntöisesti olosuhdeselvityksen johtopäätösten ja ehdotusten mukaisesti. Käräjäoikeus esittää selvitettäväksi, olisiko käräjäoikeuden mahdollista esittää asianosaisille asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä olosuhdeselvityksen mukaisesti ja edellyttää asianosaisilta olosuhdeselvityksen ja sen johtopäätösten perusteltua riitauttamista pääkäsittelyn toimittamisen edellytyksenä.

58. Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta.

59. Käräjäoikeudella ei ole lausuttavaa.

60. -65. Käräjäoikeus kannattaa ehdotuksia.

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

-

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

-

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

Keski-Suomen käräjäoikeus lausuu alatyöryhmän 6 ehdotuksista seuraavaa. Lausunnon on tältä osin valmistellut käräjätuomari Tarja Kalliomäki.

Käräjäoikeus kannattaa ehdotuksia ja esim. ehdotukset 151. (yhteistyöverkostojen parempi hyödyntäminen ja tiedon parempi jakaminen, jotta eri virastoissa ei tehtäisi päällekkäistä työtä) ja 157. (mm. arvioitaisiin mahdollisuudet määritellä virastojen määrärahojen vähimmäistaso useammalle vuodelle kerrallaan, mikä tukisi pitkäjänteisempää henkilöstösuunnittelua ja tarkoituksenmukaisempaa resurssienjakoa viraston sisällä) ovat erittäin kannatettavia. Oikeuslaitoksen kilpailukykyisyyttä koskevien ehdotusten 146.-150. osalta lausuttakoon, että vaikka palkan taso ei ole ainut eikä ratkaiseva kilpailukykyyn ja pitovoimaan vaikuttava tekijä, niin merkittävä tekijä se kuitenkin osaavan ja ammattitaitoisen henkilöstön kohdalla on.

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

-

Kalliomäki Tarja
Keski-Suomen käräjäoikeus